

**ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΤΩΝ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ
1 ΜΑΡΤΙΟΥ 2013 ΜΕΧΡΙ ΚΑΙ ΤΟ ΠΡΩΤΟ EUROGROUP**

Η πρώτη ενέργεια μου με την ανάληψη της Προεδρίας την 1^η Μαρτίου, ήταν η αποστολή, την ίδια ημέρα, επιστολής στο Διοικητή της Κεντρικής Τράπεζας, με την οποία παρέθετα μια σειρά ερωτημάτων και ζητούσα πλήρη ενημέρωση για την κατάσταση της οικονομίας και του τραπεζικού συστήματος, γι την πορεία των μέχρι τότε διαπραγματεύσεων, καθώς και των προθέσεων της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, μέλος του Κυβερνώτος Συμβουλίου της οποίας ήταν και ο κ. Δημητριάδης.

Τούτο έπραξα ύστερα και από δηλώσεις, στις 27 Φεβρουαρίου 2013, του Benoît Cœuré, Μέλους του Εκτελεστικού Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, ο οποίος άφηνε ανοικτή την πιθανότητα επιβολής κουρέματος στις καταθέσεις στις κυπριακές τράπεζες, αλλά και άλλα σχετικά δημοσιεύματα στο διεθνή τύπο. Σχετικό το **Συνημμένο 9**.

Παραθέτω, ως **Συνημμένο 10**, τόσο την επιστολή μου όσο και την απαντητική επιστολή του Διοικητή της ΚΤΚ ημερομηνίας 4^{ης} Μαρτίου 2013 εις την οποία ως σημειωθεί ότι πουθενά δεν αναφέρεται η όποια πρόθεση για ενδεχόμενη απομείωση καταθέσεων. Ούτε και κατά τη διάρκεια της συνάντησης μου με το Διοικητή την ίδια μέρα, παρά τις ερωτήσεις μου, μου αναφέρθη οποιαδήποτε πρόθεση ή απόφαση της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας για κάτι ανάλογο.

Παρά ταύτα, και παρά τις διαβεβαιώσεις του Διοικητή αλλά και σχετική δήλωση του Αντιπροέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και Επιτρόπου αρμόδιου για Οικονομικά Θέματα κ. Όλι Ρέν στις 11 Μαρτίου, που διέψευδε τους Financial Times ότι ανάμεσα στις εισηγήσεις για την επαναφορά του κυπριακού χρέους σε βιώσιμη τροχιά είναι και το κούρεμα των καταθέσεων, αναφέροντας ότι δεν υπήρχε πρόταση της Επιτροπής στη λογική που περιέγραφε το δημοσίευμα, δεν εφησύχασα.

Ενόψει της Συνόδου του Eurogroup στις 4-5 Μαρτίου, και παρά το γεγονός ότι το θέμα της Κύπρου δεν ήταν στην ημερήσια διάταξη, έδωσα σαφείς οδηγίες στον Υπουργό Οικονομικών Μ. Σαρρή πως, εάν εγείρετο θέμα κουρέματος θα έπρεπε να ήτο σαφής η θέση πως δεν θα γινόταν αποδεχτή, ούτε προς συζήτηση.

Κατά τη συνάντηση του Eurogroup το θέμα της Κύπρου δεν συζητήθηκε επισήμως. Σε άτυπες όμως συναντήσεις που είχε ο Μ. Σαρρής με τους υπουργούς Οικονομικών της Γερμανίας και της Ολλανδίας, τον Πρόεδρο του Eurogroup και τη Διευθύντρια του ΔΝΤ, κατέστη εμφανές ότι το ΔΝΤ δεν απέκλειε το ενδεχόμενο εξυγίανσης τουλάχιστον των δυο μεγάλων τραπεζών.

Να σημειωθεί ότι κατά τη διάρκεια αυτών των άτυπων επαφών, Ομάδα Κρατών της ΕΕ υποστήριζαν τη θέση του ΔΝΤ και έκαναν σαφές στον Υπουργό Οικονομικών ότι χωρίς την συμμετοχή του, τα ίδια δεν θα συμμετείχαν σε Πρόγραμμα Στήριξης.

Το βράδυ της 4ης Μαρτίου ο Υπουργός Οικονομικών Μ. Σαρρής κλήθηκε σε άτυπη συνάντηση με τον Πρόεδρο του Eurogroup, τη Διευθύντρια του ΔΝΤ, τους Υπουργούς Οικονομικών της Γερμανίας και της Γαλλίας, τον Επίτροπο της ΕΕ για οικονομικά θέματα, τον Πρόεδρο του EWG, και τον Πρόεδρο της ΕΚΤ.

Κατά τη συνάντηση, δόθηκαν τέσσερα μηνύματα: πρώτον, ότι στις 6 Μαρτίου θα ερχόταν στη Λευκωσία η Τρόικα για ολοκλήρωση της Συμφωνίας επί του Μνημονίου, δεύτερον ότι μέχρι το επόμενο Eurogroup θα έπρεπε να συμφωνηθεί ο τρόπος διεξαγωγής του διαγνωστικού ελέγχου για το ξέπλυμα παράνομου χρήματος, τρίτο ότι παράλληλα θα έπρεπε να «κλείσει» το θέμα της πώλησης των παραρτημάτων των Κυπριακών Τραπεζών στην Ελλάδα, και τέταρτο ότι όλες οι πιθανές λύσεις για το θέμα βιωσιμότητας του χρέους θα ήταν στο τραπέζι διαβουλεύσεων με την Τρόικα.

Ακολούθησε έντονη συζήτηση, ιδιαίτερα όσον αφορά το τέταρτο σημείο, με τη δική μας επιμονή ότι θα έπρεπε να αξιοποιηθεί η της θέση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, για εξεύρεση εναλλακτικής λύσης για τη βιωσιμότητα του χρέους, χωρίς να υπάρξει ανάγκη για κούρεμα καταθέσεων.

Το ίδιο βράδυ ο Υπουργός Οικονομικών, με ενημέρωσε τηλεφωνικώς για όσα διημείφθησαν. Από την επομένη μέρα ξεκίνησα μια σειρά συναντήσεων με τους αρχηγούς των κομμάτων, προς τους οποίους μετέφερα τα όσα διημείφθησαν κατά τις συναντήσεις του Υπουργού Οικονομικών, τονίζοντας πως η θέση μου παρέμενε πως δεν θα μπορούσε να τεθεί προς συζήτηση συμμετοχή των καταθετών στην ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών. Την ίδια μέρα, ζήτησα και είχα συνάντηση με τους Επικεφαλής της Τρόικα στην Κύπρο προς τους οποίους επανέλαβα τη θέση ότι ενώ είμαστε έτοιμοι να λάβουμε τα

οποιαδήποτε μέτρα προς επίτευξη δανειακής σύμβασης, παρά ταύτα δεν δεχόμαστε ούτε προς συζήτηση την απομείωση των καταθέσεων.

Ύστερα από την επιχειρηματολογία που ανεπτύχθη με τους Επικεφαλής της Τρόικα διεφάνη ότι υπήρχαν διστάμενες απόψεις, με την εκπρόσωπο του ΔΝΤ να μην αποκλείει το bail-in των δύο τραπεζών, ως προϋπόθεση συμμετοχής του ΔΝΤ σε ένα Πρόγραμμα για την Κύπρο. Εις απάντηση εδήλωσα ότι, υιοθετώ τη θέση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και προς αυτή την κατεύθυνση θα παρουσίαζα μια δέσμη μέτρων με την οποία θα διασφαλιζόταν η ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών και η βιωσιμότητα του χρέους.

Προς υλοποίηση της απόφασης αυτής έδωσα οδηγίες στον Υπουργό Οικονομικών και απέστειλε, στις 9 Μαρτίου 2013,, επιστολή προς τον Επικεφαλής του Eurogroup με την οποία, το ενδεχόμενο για όποια μορφή κουρέματος απορριπτόταν ως καταστροφικό και ανέπτυξε μια σειρά από εναλλακτικές προτάσεις προς αποφυγή της πρότασης του ΔΝΤ. Αντίγραφο της σχετικής επιστολής επισυνάπτεται ως **Συνημμένο 11**.

Τις επόμενες των ημερών και προς διαμόρφωση μιας ολοκληρωμένης δέσμης προτάσεων ακολούθησε σειρά συσκέψεων με τους Επικεφαλής των τραπεζών, τους τέσσερεις μεγάλους ελεγκτικούς οίκους, μεγάλα δικηγορικά γραφεία, ξένους οίκους εμπειρογνομόνων, κοινωνικούς εταίρους (ΚΕΒΕ, ΟΕΒ, Συντεχνίες) και ακαδημαϊκούς με επικεφαλή τον νομπελίστα, κ. Πισσαρίδη, στις πλείστες των οποίων παρευρισκόταν και ο Διοικητής της Κεντρικής Τράπεζας, κος Π. Δημητριάδης.

Λαμβάνοντας υπόψη τα όσα διαμείφθηκαν με τους εκπρόσωπους της τρόικα το μέγιστο της βοήθειας που θα λαμβάναμε από το πρόγραμμα δεν θα ξεπερνούσε τα €10 δις, και ότι θα έπρεπε να καλυφθεί επιπλέον ποσό €7 δις από ιδίους πόρους, προχωρήσαμε στην ετοιμασία ολοκληρωμένης πρότασης που προέβλεπε την εξεύρεση του εν λόγω ποσού μέσα από τα ακόλουθα μέτρα:

- αύξηση του εταιρικού φόρου από 10% σε 12,5% (αναμενόμενα έσοδα €0,12 δις),
- νέος φόρος 30% επί των τόκων όλων των καταθέσεων (αναμενόμενα έσοδα €1,2 δις)
- άλλα δημοσιονομικά μέτρα όπως στόχευση κοινωνικών δαπανών και αύξηση του τραπεζικού τέλους (€0,5 δις).

- συγκεκριμένα έσοδα από ιδιωτικοποιήσεις (αναμενόμενα έσοδα €1,1 δις)
- πώληση του χρυσού (€550 εκ) και έσοδα από κέρδη της Κεντρικής Τράπεζας (€200 εκ)
- μείωση του επιτοκίου και επιμήκυνση του χρόνου αποπληρωμής του Ρωσικού δανείου (€0,15 δις)
- ανανέωση του μεσοπρόθεσμου και μακροπρόθεσμου εσωτερικού κυβερνητικού χρέους (€1,75 δις),
- επενδύσεις από ταμεία προνοίας σε πενταετή κυβερνητικά χρεόγραφα (€1,2 δις)
- ενδεχόμενη πώληση μέρους της συμμετοχής του κράτους στον τραπεζικό τομέα που πιθανόν να απέφερε πρόσθετα έσοδα της τάξης του €1.6 δις και τα οποία θα βελτίωναν τη βιωσιμότητα του δημόσιου χρέους.
- δημιουργία ταμείου στο οποίο θα καταθέτονταν μέρος των εισπράξεων από την εκμετάλλευση των υδρογονανθράκων που θα χρησιμοποιούνταν αποκλειστικά για την αποπληρωμή των υποχρεώσεων του κράτους μετά τη λήξη της περιόδου χάριτος.

Εκ των ως άνω μέτρων, οι αντιπροτάσεις μας που αφορούσαν την χρηματοδότηση και αποπληρωμή του Προγράμματος μέχρι τη λήξη του προγράμματος, το 2016, διασφάλιζαν την κάλυψη του απαιτούμενου, από δικούς μας πόρους ποσού για χρηματοδότηση του συνόλου των αναγκών μας.

Επιπλέον, οι προτάσεις μας προέβλεπαν πρόσθετους χρηματοδοτικούς πόρους της τάξης των €2.5 δις περίπου για την περίοδο 2016-2020, διασφαλίζοντας έτσι την πλήρη κάλυψη των χρηματοδοτικών αναγκών της Κύπρου και συνεισφέροντας παράλληλα στη βελτίωση της βιωσιμότητας του δημόσιου χρέους.

Από τους υπολογισμούς εξαιρούνταν μάλιστα τα έσοδα που θα προέκυπταν από την πώληση μέρους της συμμετοχής του κράτους στον τραπεζικό τομέα.

Με την πεποίθηση ότι η δέσμη προτάσεων μας θα γινόταν αποδεκτή, συγκάλεσα στις 7 Μαρτίου, σύσκεψη με τους αρχισυντάκτες του συνόλου των

Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας τους οποίους ενημέρωσα για τα μέτρα τα οποία είχα πρόθεση να λάβουμε, εκφράζοντας ταυτόχρονα την πάγια θέση μου πως δεν θα αποδεχόμουν την όποια συμμετοχή καταθετών στην ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών.

Παράλληλα και ταυτόχρονα, προς ενίσχυση της θέσης μας για αποφυγή της απομείωσης καταθετών και προώθηση των εναλλακτικών προτάσεων που ετοιμάστηκαν, είχα μια σειρά επαφών αλλά και τηλεφωνικών συνδιαλέξεων με Αρχηγούς Κρατών και Κυβερνήσεων, όπως την Καγκελάριο της Γερμανίας, κα. A. Merkel, τον Πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, κ. E. Barroso, τον Πρόεδρο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου κ. Van Rompuy, τον Πρέσβη της Αμερικής, κ. John Koenig, τον Πρέσβη της Ρωσίας, κ. Stanislav Osadchij, την Πρέσβειρα της Σλοβακίας Oksana Tomoga, και την Πρέσβειρα της Ολλανδίας, κα. Brechje Shwachofer.

Διμερείς Επαφές κατά την 14^η και 15η Μαρτίου 2013 στις Βρυξέλλες

Στις 14 Μαρτίου και πριν την έναρξη του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου συμμετείχα στην Σύνοδο του Ευρωπαϊκού Λαϊκού Κόμματος κατά την διάρκεια της οποίας είχα διμερείς συναντήσεις με αριθμό Αρχηγών Κρατών και κυβερνήσεων τους οποίους ενημέρωσα για την κατάσταση της κυπριακής οικονομίας, την ετοιμότητα μας για άμεση συνομολόγηση δανειακής σύμβασης και για τις πρωτοβουλίες μας για λήψη συγκεκριμένων μέτρων προς αντιμετώπιση των απαιτήσεων της Τρόικα.

Την ίδια μέρα είχα συναντήσεις με τους Πρόεδρο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, κ. Van Rompuy, Πρόεδρο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, κ. Martin Schulz, Καγκελάριο της Γερμανίας κα. Angela Merkel, τον Πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας κ. Mario Draghi, τους Πρωθυπουργούς της Ολλανδίας Mark Rutte και Φινλανδίας Jurki Kaitanen, προς τους οποίους ανέπτυξα μια σειρά από επιχειρήματα γιατί δεν θα έπρεπε να υιοθετηθεί η θέση του ΔΝΤ.

Κατά την πρωινή σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 15ης Μαρτίου είχα και πάλι μια σειρά συναντήσεων με Ευρωπαίους ηγέτες και ειδικά με τους αρχηγούς των Κρατών που υποστήριζαν τη θέση του ΔΝΤ.

Μετά την ολοκλήρωση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και πριν την έναρξη του Eurogroup είχα επίσης συναντήσεις με τους Πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, κ. Jose Manuel Barroso και τη Διευθύντρια του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, κα. Christine Lagarde.

Σε όλες μου τις συναντήσεις, εξέφραζα την ετοιμότητα μας για άμεση συνομολόγηση δανειακής σύμβασης επισημαίνοντας, με έμφαση ότι ήταν παράδοξο να γίνει διαφοροποίηση στο πρόγραμμα στήριξης της Κύπρου από αυτά άλλων χωρών, όπως η Ελλάδα, η Πορτογαλία, η Ισπανία και η Ιρλανδία. Την πιο πάνω θέση μου υποστήριξα με τα ακόλουθα επιχειρήματα:

(α) Ότι λόγω της Τουρκικής εισβολής και κατοχής πέραν του 70% των παραγωγικών πόρων της Κύπρου από την Τουρκία, αλλά και της ολικής καταστροφής της Κυπριακής οικονομίας το 1974, η ανάκαμψη της Κυπριακής οικονομίας βασίστηκε σε μεγάλο βαθμό στις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες και στον τραπεζικό τομέα. Και ότι αυτό εξηγούσε και το μεγάλο μέγεθος του τραπεζικού τομέα σε σχέση με άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης,

(β) Ότι η Κύπρος, λόγω της απόστασης, του μεγέθους και άλλων χαρακτηριστικών της οικονομίας της δεν έχει συγκριτικό πλεονέκτημα σε άλλους τομείς οικονομικής παραγωγής όπως στην βιομηχανία, και βασίζεται σε κύριο λόγο στον Τουρισμό, τις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες και τη ναυτιλία. Αν υπάρχουν προβλήματα σε αυτούς τους τομείς, τότε αυτά θα πρέπει να διορθωθούν με ομαλό τρόπο και με τη συνεργασία των εταίρων μας, και όχι με ακραίες λύσεις οι οποίες θα κατάστρεφαν από τη μια μέρα στην άλλη την οικονομία της χώρας,

(γ) την ανάγκη επίδειξης αλληλεγγύης ανάμεσα στα Κράτη Μέλη της Ευρωζώνης, κάτι που συνιστά θεμελιώδη αρχή της Ευρωπαϊκής Ένωσης,

(δ) Ότι η Κύπρος δεν ζητά ειδική μεταχείριση αλλά ίση μεταχείριση με άλλα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης που μπήκαν σε πρόγραμμα,

(ε) την ανάγκη να βοηθηθεί η Κύπρος λόγω της ενδεχόμενης συστημικότητας της και των συνεπειών σε άλλα Κράτη Μέλη, ειδικότερα αυτά που αντιμετώπιζαν οικονομικές δυσκολίες,

(στ) τις θετικές προοπτικές της Κυπριακής Οικονομίας, ειδικότερα λόγω της πρόσφατης ανεύρεσης υδρογονανθράκων εντός της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης της Κυπριακής Δημοκρατίας και της εκδήλωσης ενδιαφέροντος από πολυεθνικές εταιρείες. Πρότεινα επίσης την δημιουργία ταμείου όπου τα μελλοντικά έσοδα θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για σκοπούς αποπληρωμής του δημόσιου χρέους και των πόρων του προγράμματος,

(ζ) του γεγονότος ότι η Κύπρος, σε ένδειξη της ετοιμότητας της να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις της οικονομικής κρίσης, έχει ήδη υιοθετήσει και λαμβάνει σχετικά μέτρα προς αυτή την κατεύθυνση, με βάση τα όσα είχαν συμφωνηθεί στις 23 Νοεμβρίου (σύνολο νομοσχεδίων 28),

(η) της αποδοχής από μέρος μας της διενέργειας ανεξάρτητης έρευνας προς αντιμετώπιση των ισχυρισμών για την καταπολέμηση ξεπλύματος βρώμικου χρήματος στα κυπριακά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα,

(θ) τη λήψη μέτρων που θα αποσκοπούσαν να διασφαλιστεί η βιωσιμότητα του χρέους, κάνοντας, ανάμεσα σε άλλα, ειδική αναφορά στο προγραμματισμένο για τις 18 Μαρτίου ταξίδι του Υπουργού Οικονομικών, κ. Σαρρή στην Μόσχα προς επιμήκυνση του ρωσικού χρέους και διερεύνησης της περαιτέρω συμμετοχής στο Πρόγραμμα της Ρωσικής Ομοσπονδίας,

(ι) η επιδείνωση της κατάστασης της οικονομίας στην Κύπρο οφειλόταν εν μέρει και στην απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου για απομείωση των ελληνικών ομολόγων με αποτέλεσμα να επιβαρυνθούν οι κυπριακές τράπεζες, που για ιστορικούς λόγους είχαν επεκταθεί στην Ελλάδα, με ζημιές 4,5 δις. Η επιβάρυνση αυτή ήταν δυσανάλογη σε σχέση με άλλες χώρες για την Κύπρο, και αυτό ήταν κάτι που έπρεπε να ληφθεί υπόψη.

(κ) ότι η έκθεση των Κυπριακών Τραπεζών στην Ελλάδα μπορεί να οφείλεται σε λανθασμένες επενδυτικές επιλογές των Τραπεζιτών, αλλά οφείλεται επίσης και σε εγγενείς αδυναμίες του Ευρωπαϊκού εποπτικού μηχανισμού και της ενιαίας αγοράς σε χρηματοοικονομικές υπηρεσίες της ΕΕ. Ότι όλοι παραδέχονται αυτές τις αδυναμίες και η προσπάθεια θα πρέπει να γίνει συλλογικά από τα μέλη και τους θεσμούς της ΕΕ ούτως ώστε να δημιουργηθεί με τον καλύτερο τρόπο η Τραπεζική Ένωση. Ότι αυτή είναι η οδός προς διόρθωση των κακώς εχόντων και όχι οι ακραίες λύσεις, και ότι ταυτόχρονα, η Κύπρος είναι διατεθειμένη να συνεργαστεί εποικοδομητικά προς αυτή την κατεύθυνση.

(λ) Μια απόφαση για απομείωση των καταθέσεων θα προσέκρουε στις διατάξεις για προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Πρόσθετα, προς αντίκρουση της εμμονής του ΔΝΤ για συμμετοχή των καταθετών στην ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών, επεσήμανα πως :

(α) ήταν μια ακραία μέθοδος που δεν δοκιμάστηκε ποτέ στο παρελθόν, ασυνεπής με το τι είχε γίνει μέχρι στιγμής με άλλα Κράτη Μέλη που αντιμετώπιζαν παρόμοια οικονομικά προβλήματα και ότι η Κύπρος δεν προσφερόταν για πειραματισμούς.

(β) ότι το μέγεθος του τραπεζικού τομέα στην Κύπρο είναι μεγάλο, αλλά όχι μεγαλύτερο από άλλες χώρες της ΕΕ, και ότι η Κύπρος θα έπρεπε να τύχει της ίδιας μεταχείρισης.

(γ) θα ήταν παραβίαση των στοιχειωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων των καταθετών, οι οποίοι δεν ήταν υπεύθυνοι για την κρίση που δημιουργήθηκε, και οι οποίοι λόγω έλλειψης αναπτυγμένων μορφών επενδύσεων στην Κύπρο, παραδοσιακά διατηρούν τις οικονομίες τους σε καταθέσεις.

(δ) θα προκαλούσε καταστροφικά αποτελέσματα στο τραπεζικό σύστημα της χώρας και κατ' επέκταση στην Κυπριακή οικονομία αφού θα δημιουργούσε απότομη φυγή καταθέσεων (bank run).

(ε) θα έχει παράπλευρες επιδράσεις στο τραπεζικό τομέα άλλων Κρατών μελών.

Τέλος, επεσήμανα και επέμεινα πως λόγω του συστήματος διακυβέρνησης (προεδρικό σύστημα), και εάν ακόμη ο ίδιος συναινούσα στην αποδοχή μιας τέτοιας απόφασης, κάτι που με εμμονή απέρριπτα, με δεδομένη την τοποθέτηση του συνόλου των πολιτικών δυνάμεων ότι το κούρεμα καταθέσεων δεν θα μπορούσε να γίνει αποδεκτό, η πρόταση δεν θα εγκρινόταν από το Κοινοβούλιο..

Την ίδια στιγμή απარიθμούσα τους σχεδιασμούς και τις προτάσεις που είχαμε καταρτήσει ως Κυβέρνηση, για την εξασφάλιση του ποσού που ήταν αναγκαίο να βρεθεί από δικές μας ενέργειες αφού γνωρίζαμε ότι το μέγιστο ποσό που θα μπορούσε να μας δοθεί ήταν €10 δις.

Από τις αναφορές των συνομιλητών μου επισημαίνω ειδικότερα την εμμονή του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου στην άποψη ότι ο δημοσιονομικός εκτροχιασμός των τελευταίων χρόνων καθιστούσε το χρέος μη βιώσιμο και συνεπώς, οι προτάσεις μας θα ήτο αδύνατο να υλοποιηθούν και ως εκ τούτου, δεν θα συμμετείχε στη δανειακή σύμβαση. Μια τέτοια εξέλιξη θα απέτρεπε τη συμμετοχή αριθμού Κρατών Μελών της Ευρωζώνης που έθεταν ως προϋπόθεση τη συμμετοχή Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου στο Πρόγραμμα.

Πρόσθετα, αναφέρω ότι μετά το πέρας των εργασιών της πρώτης ημέρας του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, στις 14 Μαρτίου το βράδυ, πραγματοποιήθηκε Σύνοδος των αρχηγών κρατών μελών της Ευρωζώνης κατά την διάρκεια της οποίας επανέλαβα το σύνολο των προαναφερθέντων επιχειρημάτων.

14 Μαρτίου 2013 – Συνάντηση Euro Working Group (EWG) Restricted¹

Κατά την ίδια ημέρα, πραγματοποιήθηκε συνάντηση του Euro Working Group (EWG) σε περιορισμένη σύνθεση στο οποίο συμμετείχαν εκπρόσωποι της Γερμανίας, Γαλλίας, Ιταλίας, Ισπανίας, Φινλανδίας, του ΔΝΤ, της ΕΕ και της ΕΚΤ. Την Κύπρο εκπροσώπησαν λειτουργοί του Υπουργείου Οικονομικών και της Μόνιμης Αντιπροσωπείας της Κύπρου στις Βρυξέλλες.

Κατά τη συνάντηση, το ΔΝΤ επανέλαβε τη θέση πως η αποτελεσματική αντιμετώπιση των προβλημάτων του τραπεζικού τομέα της Κύπρου και η διασφάλιση της βιωσιμότητας του δημοσίου χρέους της, θα έπρεπε να επιτευχθεί μέσα από την εξυγίανση των δύο μεγάλων τραπεζών, που στην πράξη σήμαινε ότι η κεφαλαιοποίηση των τραπεζών θα επιτυγχάνετο με τη συμμετοχή των μετόχων, των ομολογιούχων και των καταθετών.

Οι εκπρόσωποι της Κύπρου, τηρώντας τις οδηγίες του Προέδρου, τάχθηκαν ξεκάθαρα ενάντια στην εισήγηση του ΔΝΤ επαναλαμβάνοντας τα επιχειρήματα που προανέφερα.

15 Μαρτίου 2013 (πρωί)

Πραγματοποιήθηκε συνάντηση μεταξύ της κυπριακής αντιπροσωπίας που αποτελείτο από τους κ.κ. Α. Χαραλάμπους, Α. Τρόκκο, Διευθυντές Υπουργείου Οικονομικών, Γ. Σκλάβο, Οικονομικό Λειτουργό, Υπουργείο Οικονομικών, κα Προκοπίου, Β. Διευθύντρια, Κεντρικής Τράπεζας, κ. Ajay Rawal, Alvarez & Marsal – Εξωτερικοί Σύμβουλοι της Κεντρικής Τράπεζα και τον με κ. Gere Joh Koorman, Deputy Director General of DG Competition of the European Commission, όπου έγινε γενική συζήτηση για τον τραπεζικό τομέα στην Κύπρο.

Κατά τη διάρκεια της συνάντησης, ο κ. Koorman ξεκαθάρισε ότι οι μέτοχοι και οι κάτοχοι αξιογράφων θα έπρεπε να υποστούν πλήρη απομείωση, δηλαδή θα έχαναν το 100% των περιουσιακών τους στοιχείων και δεν υπήρχε οποιοδήποτε περιθώριο διαπραγμάτευσης.

Μετά τη συνάντηση και ενόψει της σθεναρής αντίδρασης της Κυπριακής αντιπροσωπείας, ο κ. Koorman, απέστειλε ηλεκτρονικό μήνυμα (επισυνάπτεται ως **Συνημμένο 12**), στον κ. Τρόκκο με κοινοποίηση στον κ. Χαραλάμπους και στον κ. Maarten Verwey, Deputy Director-General for Economic and Financial Affairs της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, σχετικά με δική του άτυπη εισήγηση για φορολόγηση των τόκων επί των καταθέσεων, προκειμένου να διασφαλίσει την εξεύρεση επιπλέον ποσού 3 δις για άμεση εξασφάλιση της αξιοπιστίας των κυπριακών προτάσεων.

---

1 Οι χώρες που παρευρέθηκαν στη συνεδρία ήταν: Γερμανία, Γαλλία, Ιταλία, Ισπανία, Φινλανδία καθώς και η Τρόικα.

Συγκεκριμένα, αναφέρθηκε σε επιβολή φορολογίας, ισόποσης με το 5% των καταθέσεων των εισπρακτέων τόκων, και η οποία θα καταβάλλετο σε περίοδο που δεν θα υπερέβαινε τα δύο χρόνια. Το ηλεκτρονικό αυτό μήνυμα διαβιβάστηκε στον κ. Γ. Παντελή, Ανώτερο Λειτουργό του Υπουργείου Οικονομικών από τον κ. Α. Χαραλάμπους. Ο κ. Γ. Παντελής, με βάση οδηγίες του Υπουργού Οικονομικών, κ. Σαρρή, άρχισε την εξέταση των νομικών πτυχών μιας τέτοιας πρότασης και ακολούθως την προετοιμασία σχετικού νομοσχεδίου με τη βοήθεια της Νομικής Υπηρεσίας.

Να σημειωθεί ότι παρά τα γεγονότα ότι δεν είχα ενημέρωση από τον κ. Σαρρή, η πρωτοβουλία του ήταν μέσα στις προσπάθειες για εξεύρεση εναλλακτικών προτάσεων προς αποφυγή των θέσεων του ΔΝΤ. Να τονίσω ακόμη ότι το νομοσχέδιο αυτό δεν έχει καμιά απολύτως σχέση ή ομοιότητα με την τελική απόφαση του Eurogroup για την επιβολή επιβάρυνσης επί των καταθέσεων που υιοθετήθηκε το πρωινό της 16 Μαρτίου 2013. Δυστυχώς, η άτυπη πρόταση του κ. Κοορμαν, δεν έγινε αποδεκτή ούτε από την ίδια την ΕΕ και ως εκ τούτου δεν προωθήθηκε περαιτέρω, λόγω των έντονων διαφωνιών του ΔΝΤ.

15 Μαρτίου 2013 - Συνάντηση Euro Working Group για προετοιμασία του Eurogroup

Στη συνάντηση που ήταν καθαρά προπαρασκευαστικής φύσεως, το ΔΝΤ επανέλαβε την θέση του για την ανάγκη εξυγίανσης και των δυο τραπεζών με το διαχωρισμό τους σε καλή και κακή τράπεζα και ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών μέσω «bail in». Επίσης, το ΔΝΤ επανέλαβε την ανάγκη πώλησης των παραρτημάτων των κυπριακών τραπεζών στην Ελλάδα για να αποφευχθεί η μετακύληση του προβλήματος στην Ελλάδα.

Η κα. Marco Buti, εκπρόσωπος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ανέφερε ότι επειδή το bail in εμπεριέχει σοβαρούς κινδύνους που δεν συζητήθηκαν σε βάθος, προτιμητέα θα ήταν η φορολογία επί των καταθέσεων (bank levy) που στην ουσία ισοδυναμούσε με κούρεμα. Ήταν η πρώτη φορά που η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έθετε ένα τέτοιο θέμα. Να σημειωθεί ότι την Πρόταση αυτή υποστήριξε και η ΕΚΤ. Το ΔΝΤ απέρριψε την πρόταση και επέμενε στις δικές του θέσεις. Αυτό έπραξαν και οι εκπρόσωποι των Κρατών Μελών που έθεταν ως όρο τη σύμφωνη γνώμη και συμμετοχή του ΔΝΤ στο Πρόγραμμα.

Η Κυπριακή πλευρά απορρίπτοντας ως απαράδεκτες τις προτάσεις που κατατέθηκαν επανέλαβε τις θέσεις της.

Eurogroup 15 Μαρτίου 2013 (απόγευμα) – 16 Μαρτίου 2013

Προ της συναντήσεως με την κα Lagarde, πληροφορήθηκα από τον κ. Όλι Ρεν ότι η προγραμματισμένη συνάντηση του κ. Μ. Σαρρή με το Ρώσο ομόλογο του κ. Α. Σιλουάνοβ είχε αναβληθεί για τις 20, 21 ή 22 Μαρτίου, γεγονός που θα πρέπει να ομολογήσω αποδυνάμωνε τη διαπραγματευτική μας θέση.

Με την έναρξη του Eurogroup, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρότεινε το κούρεμα των καταθέσεων με ποσοστό 3% μέχρι €100.000, 5% πάνω από €100.000 και 7% για πάνω από €500.000. Η πρόταση αυτή απορρίφθηκε αμέσως από ομάδα Κρατών Μελών τα οποία αντιπρότειναν ως λύση τη, το κούρεμα των καταθετών με 5% των ασφαλισμένων καταθετών κάτω από €100.000 και 12.5% επί των καταθέσεων πέραν των €100.000, ανεβάζοντας μάλιστα το αναγκαίο ποσό για την ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών στα 6.3 δις. Με τη θέση αυτή, συμφώνησε και το ΔΝΤ, υπαναχωρώντας από την αρχική του θέση ότι οι Τράπεζες θα έπρεπε να οδηγηθούν σε bail-in.

Την εν λόγω πρόταση μετέφερε σε εμένα ο Υπουργός Οικονομικών, την οποία απέρριψα εμμένοντας ότι δεν αποδέχομαι συζήτηση της όποιας μορφής κουρέματος. Οι διαβουλεύσεις συνεχίστηκαν για να καταλήξουν και πάλι σε αδιέξοδο. Αφού έτυχα ενημέρωσης από τον Υπουργό Οικονομικών κ. Σαρρή του υπέδειξα ότι σε περίπτωση επιμονής εις τις θέσεις που προβάλλονταν στο Eurogroup, δεν μας επέμενε άλλη από την επιλογή της αποχώρησης.

Περί τις 2.30 το πρωί της 16^{ης} Μαρτίου, ο Υπουργός Οικονομικών με πληροφόρησε ότι το Διευθυντήριο του Eurogroup επιθυμούσε να έχει συνάντηση μαζί μου για περαιτέρω διαβουλεύσεις. Κατά τη συνάντηση που πραγματοποιήθηκε στις 2.45 π.μ συμμετείχαν από Κυπριακής πλευράς ο υποφαινόμενος και ο Υπουργός Οικονομικών κ. Μ. Σαρρής και από πλευράς του Διευνητηρίου ο Πρόεδρος του Eurogroup κ. Dissebloum, ο κ. Asmussen της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, ο Επίτροπος Olli Rehn, η Διευθύντρια του ΔΝΤ κα. Lagarde και οι Υπουργοί Οικονομικών Γερμανίας και Γαλλίας, κ.κ. Schäuble και Moscovici.

Κατά τη μακρά διαβούλευση που ακολούθησε, ανεπύχθη από πλευράς του Διευνητηρίου του Eurogroup το επιχείρημα για τη μη βιωσιμότητα του δημοσίου χρέους και ως εκ τούτου η ανάγκη ανακεφαλαιοποίησης των τραπεζών από ίδιους πόρους. Τόσο ο Πρόεδρος του Eurogroup όσο και η Διευθύντρια του ΔΝΤ, προτάσοντας το επιχείρημα ότι η μη βιωσιμότητα του

χρέους δεν διασφάλιζε την αξιοπιστία των προτάσεων μας, προέβησαν ότι για να εγίνονταν αποδεκτές οι εισηγήσεις μας θα έπρεπε να εξευρίσκετο προκαταβολικά το απαιτούμενο προς ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών ποσό, κάτι που εγνώριζαν ότι ήταν αδύνατο.

Παρουσίασαν ως τελική πρόταση την απομείωση των ασφαλισμένων καταθέσεων κατά 6.75% και των ανασφάλιστων κατά 9.9%, που οδηγούσε στην εξασφάλιση του ποσού των 5.8 δις, αντί του ποσού του 6.3 δις που ήταν η προηγούμενη πρόταση.

Αντέδρασα εντόνως, επαναλαμβάνοντας το σύνολο των επιχειρημάτων που ανέπτυξα κατά τις επαφές μου το διήμερο της 14^{ης} και 15^{ης} Μαρτίου, εμμένοντας πως οι προτάσεις μας αντιμετώπιζαν αποτελεσματικά της αξιώσεις του Eurogroup. Ανέφερα κατ' επανάληψη ότι τόσο ο ίδιος όσο και οι ηγέτες των Κοινοβουλευτικών Κομμάτων στην Κύπρο, είχαμε σαφή θέση ενάντια στην όποια μορφή κουρέματος. Ως εκ τούτου, ακόμη και αν ο ίδιος συνενούσα, μια τέτοια πρόταση θα απορριπτόταν από τη Βουλή, της οποίας η έγκριση ήταν απόλυτα αναγκαία. Τα επιχειρήματα μου απευθύνονταν εις ώτα μη ακουόντων με τη θέση ή αποδέχεστε την τελική πρόταση του Διευθυντηρίου ή δεν θα υπογραφεί δανειακή σύμβαση.

Ως ύστατη προσπάθεια για αναθεώρηση της θέσης τους, δήλωσα ότι δεν αποδέχομαι και αποχωρώ. Προ της εξόδου μου από την αίθουσα, ο κ. Asmussen εκ μέρους της ΕΚΤ, μου ανέφερε επί λέξη: 'Κύριε Πρόεδρε οφείλω να σας ενημερώσω ότι είμαι υποχρεωμένος να ενημερώσω άμεσα τηλεφωνικώς τον κ. Ντράγκι για την απόφαση σας αλλά θα ήθελα να γνωρίζετε πως διακόπτεται άμεσα η παροχή ρευστότητας (ELA) και στις δύο τράπεζες ενώ ταυτόχρονα θα δοθούν οδηγίες στο Διοικητή της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου για την απαγόρευση λειτουργίας της Τράπεζας Κύπρου και της Λαϊκής Τράπεζας'.

Εις απάντηση, ζήτησα αναβολή μερικών ημερών προκειμένου να διαβουλευτώ με τις πολιτικές δυνάμεις του τόπου, αλλά και ενόψει μιας πιθανής θετικής κατάληξης από τις διαβουλεύσεις που θα ακολουθούσαν με τη Ρωσική Κυβέρνηση. Το αίτημα μου απερρίφθη, με το επιχείρημα ότι τα όποια χρονικά περιθώρια διαπραγματεύσεις είχαν εξαντληθεί. Προκειμένου να επιτύχουμε κατάληξη μιας δανειακής σύμβασης και να επαναλειτουργήσουν οι Τράπεζες την Τρίτη 19 Μαρτίου, η Βουλή των Αντιπροσώπων θα έπρεπε να υιοθετήσει την οποιαδήποτε απόφαση την Κυριακή 17 Μαρτίου.

Ενόψει της ομοφωνίας του Διευθυντηρίου στις θέσεις του κ. Asmussen, και των ορατών καταστροφικών συνεπειών που θα είχε μια ανάλογη απόφαση, εζήτησα χρόνο για να διαβουλευτώ με τους συνεργάτες μου. Κατά τη διαβούλευση που ακολούθησε ετίθεντο ενώπιόν μου δύο επιλογές. Ή η εμμονή μου στην άρνηση αποδοχής της πρότασης που θα με καθιστούσε αρεστό για μερικά εικοσιτετράωρα, ή η αποδοχή της πρότασης που θα ήταν σημαντικά ολιγότερο επώδυνη από μια άτακτη χρεοκοπία των τραπεζών και κατ' επέκταση του κράτους. Ύστερα από σοβαρό προβληματισμό, αποφάσισα πως θα έπρεπε να είμαι ωφέλιμος αντί αρεστός. Στην απόφαση μου αυτή προσμέτρησαν τα ακόλουθα:

Πρώτον: Σε μια ενδεχόμενη κατάρρευση των δύο Τραπεζών το κράτος θα ήταν υποχρεωμένο να καταβάλει:

- i) ως αποζημίωση των ασφαλισμένων καταθετών το ποσό των €19.7 δις περίπου,
- ii) την άμεση καταβολή του ποσού που όφειλαν οι δύο Τράπεζες προς την Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου ως έκτακτη παροχή ρευστότητας (ELA), το ποσό των €11.4 δις,
- iii) αποπληρωμή δημοσίου χρέους μέχρι 30.6.2013 ύψους €4.446 δις,
- iv) Εξόφληση κρατικών ομολόγων λήξεως 30.6.2013 που εδόθηκαν ως εγγυήσεις προς τη Λαϊκή Τράπεζα ύψους €1 δις,

Δηλαδή σε περίπτωση μη επίτευξης προγράμματος στήριξης, το κράτος θα έπρεπε να καταβάλει εντός μηδενικού χρόνου, το συνολικό πόσο των €36,5 δις.

Δεύτερο, η αδυναμία καταβολής ενός αναλόγου ποσού με τα οικονομικά δεδομένα της κυπριακής δημοκρατίας δεν θα οδηγούσε παρά σε άτακτη χρεωκοπία του κράτους, με αποτέλεσμα κήρυξη στάσης πληρωμών, αδυναμία καταβολής μισθών, συντάξεων, κοινωνικών ωφελημάτων, αδυναμία αγοράς αναλωσίμων, φαρμάκων, και άλλων ειδών πρώτης ανάγκης.

Τρίτο, η κατάρρευση των δυο τραπεζών θα οδηγούσε άμεσα στην ανεργία περισσότερων από 6000 εργαζομένων

Τέταρτο, στην απώλεια του συνόλου των καταθέσεων των πολιτών

Πέμπτο, χιλιάδες μικρομεσαίες και άλλες επιχειρήσεις θα οδηγούνταν σε χρεωκοπία

Έκτο, μια άτακτη χρεωκοπία θα ήταν και ο ενδεχόμενος εξαναγκασμός μας σε έξοδο από το ευρώ. Μια ανάλογη εξέλιξη δεν μπορούσε παρά να οδηγήσει σε μια σημαντική υποτίμηση του νομίσματος και του εθνικού μας πλούτου με όλα όσα αυτό συνεπάγεται.

Έβδομο, δεν παραγνώρισα ακόμα τον κίνδυνο εξόδου της χώρας ακόμη και από την Ευρωπαϊκή Ένωση, αφού δεν θα ήτο σε θέση να εκπληροί τις υποχρεώσεις που προκύπτουν από την ιδιότητα της ως Κράτους Μέλους της Ένωσης. Γεγονός που θα είχε ανυπολόγιστες πολιτικές επιπτώσεις στην υπόσταση της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Όγδοο, το σημαντικότερο που προσμέτρησε στην απόφασή μου ήταν η όποια προσπάθεια για βοήθεια σε περίπτωση χρεωκοπίας, ενδεχομένως να χρησιμοποιείτο από τους δανειστές για την επιβολή απαράδεκτης λύσης στο κυπριακό.

Θα πρέπει να προσθέσω πως στην απόφασή μου προσμέτρησε πέραν των αρνητικών συνεπειών που έχω ήδη επισημάνει και μια σειρά άλλων λόγων όπως,

Πρώτο, η προτεινόμενη συνεισφορά των καταθετών περιοριζότο στο εισόδημα των επιτοκίων που δεν θα υπερέβαινε τους 18 – 24 μήνες

Δεύτερο, πιο σημαντικό το γεγονός ότι η όποια συνεισφορά θα λάμβανε χώρα μόνο μια φορά, αφού μέσα από την πρόταση αυτή διασφαλιζότο οριστικά η ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών και η βιωσιμότητα του δημοσίου χρέους.

Τρίτο, η όποια συνεισφορά δεν αποτελούσε οριστική απώλεια για τους καταθέτες αφού ως αντάλλαγμα θα τους παραχωρούνταν μετοχές των υπό κρίση τραπεζών για το σύνολο των απωλειών τους.

Τέταρτο, μέσα από την ίδια απόφασή διασώζονταν τα Ταμεία Προνοίας και Συντάξεων και αποτρέπετο η λήψη άλλων σκληρών μέτρων όπως η περαιτέρω μειώσεις μισθών και συντάξεων.

Στις κρίσιμες εκείνες ώρες συνυπολόγισα την καταστροφική πορεία που ακολουθούσε η οικονομία, σαν αποτέλεσμα της ατολμίας της και της μη έγκαιρης λήψης μέτρων. Ανέλαβα τις ευθύνες μου ως Πρόεδρος της Δημοκρατίας έστω και εάν αυτές ανήκαν σε άλλους.

Με την επάνοδο μου στην Κύπρο και θεωρώντας ότι η ληφθείσα Απόφασή έστω και επώδυνη, ήταν υπό τις περιστάσεις η λιγότερο οδυνηρή για τον τόπο, δεν δίστασα να την υποστηρίξω απευθυνόμενος με Διάγγελμα στο λαό αλλά και με πλήρη ενημέρωση της Βουλής των Αντιπροσώπων, τόσο για την

αναγκαιότητα υιοθέτησης της όσο και για τους κινδύνους που ακολουθούσαν σε τυχόν απόρριψη της.

Σήμερα, και μετά τα όσα διαμεσολάβησαν στο μεσοδιάστημα, και συνυπολογίζοντας τις συνέπειες από τη δεύτερη απόφαση του Ευρογρουπ της 25^{ης} Μαρτίου, θεωρώ με όλο το σεβασμό προς τη Βουλή των Αντιπροσώπων, πως η αποδοχή της πρώτης απόφασης θα απέτρεπε τις οδυνηρότερες εκ των συνεπειών που βιώσαμε και βιώνουμε.

Επισυνάπτω ως **Συνημμένο 13**, Κατάλογο Συναντήσεων και Τηλεφωνικών Συνδιαλέξεων την περίοδο 16 – 25 Μαρτίου 2013.